

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר צבי טייכמן שליט"א

ערובין עה: - בענין עירוב במקום שיש עכו"ם

1. עירובין סא:, וז"ל, "משנה הדר עם העובד כוכבים בחצר או עם מי שאינו מודה בעירוב הרי זה אוסר עליו רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם רבי יהודה אומר בלשון אחר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם:"

ושם סג:, וז"ל, "ההוא מבואה דהוה דייר בה לחמן בר ריסתק אמרו ליה אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתו אמרו ליה לאביי אמר להו זילו בטילו רשותיכו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי ויחיד במקום נכרי לא אסר אמרו ליה מידי הוא טעמא אלא דלא שכיח דדיירי והכא הא קדיירי אמר להו כל בטולי רשותייהו גבי חד מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן אזל רב הונא בריה דרב יהושע אמרה לשמעתא קמיה דרבא אמר ליה אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום נכרי דמכרזינן אכרזתא לדרדקי אלא אמר רבא ליזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולשאול מיניה דוכתא ולינח ביה מידי דהוה ליה כשכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו."

ושם סה:, וז"ל, "ריש לקיש ותלמידי דרבי חנינא איקלעו לההוא פונדק ולא הוה שוכר והוה משכיר אמרו מהו למיגר מיניה כל היכא דלא מצי מסליק ליה לא תיבעי לך דלא אגרינא כי תיבעו היכא דמצי מסליק ליה מאי כיון דמצי מסליק אגרינא או דילמא השתא מיהא הא לא סלקיה אמר להן ריש לקיש נשכור ולכשנגיע אצל רבותינו שבדרום נשאל להן אתו שיילו לרבי אפס אמר להן יפה עשיתם ששכרתם רבי חנינא בר יוסף ורבי חייא בר אבא ורבי אסי איקלעו לההוא פונדק דאתא נכרי מרי דפונדק בשבתא אמרו מהו למיגר מיניה שוכר כמערב דמי מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום או דילמא שוכר כמבטל רשות דמי מה מבטל רשות ואפילו בשבת אף שוכר ואפילו בשבת רבי חנינא בר יוסף אמר נשכור ורבי אסי אמר לא נשכור אמר להו רבי חייא בר אבא נסמוך על דברי זקן ונשכור אתו שיילו ליה לרבי יוחנן אמר להן יפה עשיתם ששכרתם תהו בה נהרדעי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן שוכר כמערב דמי מאי לאו מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום לא מה מערב ואפילו בפחות משה פרוטה אף שוכר בפחות משה פרוטה ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר אפילו שכירו ולקיטו."

ושם סט:, וז"ל, "ישראל מומר משמר שבתו בשוק מבטל רשות שאינו משמר שבתו בשוק אינו מבטל רשות מפני שאמרו ישראל נוטל רשות ונותן רשות."

2. תוס' ע. ד"ה "יורש מהו שיבטל" (בסופו), וז"ל, "ומהא דאמר לעיל (דף סד.) אפילו שכירו ולקיטו נותן את עירובו אין ראיה לכאן דלמא הני מילי בנכרי אבל בישראל לא."

3. רבי עקיבא איגר דף פ., וז"ל, "בא"ד דאשתו אאשתו ניחא ליה לאתויי. קשה לי מ"מ מימרא דשמואל באשתו קמייתרא כיון דכבר אמר בשכירו ולקיטו מערבי והיינו ג"כ אפילו בע"כ דהא מייתי ליה לעיל אההיא דלחמן בר ריסתק דלא רצה לא

גזרו, וא"כ מכ"ש באשתו, והיה נראה מזה ראייה גדולה לפשוט ספיקא דתוסי' לעיל דף ע' ד"ה יורש בשה"ד דאפשר דשכירו ולקיטו רק דנכרי אבל לא דישראל דהוצרך שמואל לאשתו דהכא מיירי בישראל דזהו דוקא באשתו ולא בשכירו ולקיטו."

4. רשב"א ס"ד., וז"ל, "אלא אמר רבא ליזיל חד מינייהו ולישאל מיניה דוכתא דהוה ליה כשכירו ולקיטו וא"ר יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו. תמיהא לי היאך נותן זה עירוב והלא אינו דר שם ולא מקום פיתא איכא ולא מקום לינה איכא, וי"ל דלגבי ביתו של עכו"ם הקלו דכיון דמדניא מידי לא צריך דדירת עכו"ם לא שמה דירה אלא משום גזרה לאחר שהחמירו הקלו דאפי' שכירו ולקיטו שאין לו שם לא מקום לינה ולא מקום פיתא יהא כבעל הבית דעלמא כישראל הדר שם, ולפי פי' זה דוקא בשכירו ולקיטו של עכו"ם אמרו אבל שכירו ולקיטו של ישראל בזמן שאין לו שם מקום פיתא או מקום לינה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אינו נותן עירוב, אבל הראב"ד ז"ל פי' כי ישראל זה השואל ממנו מקום אינו נותן עירובו אלא חוזר ומשכיר רשותו במקום העכו"ם כמו שאמרנו דשכירו ולקיטו של אדם נותן עירובו ודיו והא דרב יהודה לדמיון בעלמא נקטיה, ונכון הוא:"

5. מאירי ס"ד., וז"ל, "ומ"מ לקצת חכמי הדור ראיתי דוקא בשאין להם דיורין בחצר שאלו בכיוצא בהם בישראל לא היה בתורת עירוב אבל אם היו להם דיורין בחצר של עכו"ם הואיל ואלו כיוצא בהם בישראל צריכים עירוב צריכין כלם להשכיר ואין הדברים נראין והרי מ"מ רשותם אצל אותו הבית אחד הוא וכל שהשכירו הם רשות המיוחד להם כל אחד את שלו באחד שישכיר את זה יועיל ויתבאר לפנינו שאין כל הדיורין צריכים לשכור ממנו אלא כשם שבעירוב אחד מערב על ידי כלם כך בשכירות אחד שוכר על ידי כלם ואע"פ שבשכירות כל שהשכיר אחד מן הבית הותר בבטול רשות מיהא צריך שיבטל בעל הבית ומשבטל בעל הבית או גדול שבהם נתבטל הכל אפי' היו רבים דרים עמו והוא שאמרו למטה אמר רבא פנו לי מנאי מבי גברי לבי נשי דאושל להו האי חצר משמע שבבטולו של רבא לבד היה מספיק לכלם ולענין בטול כל שעירבו הרבים ויש ביניהם יחיד ששכח ולא עירב ובטל רשותו אף לאחד מהם כלם מותרים ברשותו שהרי נסתלק הוא ונעשה הרשות של זה שעירב ואפי' במפרש אבל אם אחד מן הרבים שעירבו בטל רשותו ליחיד לא הועיל כלום שהרי האחרים אוסרים עליו כמו שיתבאר:"

6. רמב"ם פרק ב' מהלכות עירובין הלכה י"ט-ז, וז"ל,

כוכבים ומזלות בחיצונה וישראל אחר בפנימית הרי זה אוסר על החיצונה עד שישכור ממנו שהרי רגלי שני ישראלים ועובד כוכבים ומזלות מצויים שם והפנימי מותר בפנימית: **הלכה י"ב**, שוכרין מן העובד כוכבים ומזלות אפי' בשבת שהשכירות כביטול רשות היא שאינה שכירות ודאית אלא הכר בלבד לפיכך שוכרין מן העובד כוכבים ומזלות אפילו בפחות משהו פרוטה ואשתו של עובד כוכבים ומזלות משכרת שלא לדעתו וכן שכירו ושמשו משכירין שלא מדעתו ואפילו היה שכירו או שמשו ישראלי הרי זה משכיר שלא לדעתו שאל מן העובד כוכבים ומזלות מקום להניח בו חפציו והשאלו הרי נשתתף עמו ברשותו ומשכיר שלא מדעתו היו לעובד כוכבים ומזלות זה שכירים או שמשים או נשים רבים אם השכיר אחד מהן דיו: **הלכה י"ג**, שני ישראלים ועובד כוכבים ומזלות הדרים בחצר אחת ושכרו מן העובד כוכבים

שני ישראלים ועובד כוכבים ומזלות השוכנים בחצר אחת ועירבו הישראלים לעצמן לא הועילו כלום וכן אם בטלו לעובד כוכבים ומזלות או בטל להן או בטלו הישראלים זה לזה ונעשו כיחיד עם העובד כוכבים ומזלות לא הועילו כלום שאין עירוב מועיל במקום עובד כוכבים ומזלות ואין ביטול רשות מועיל במקום עובד כוכבים ומזלות ואין להן תקנה אלא שישכרו ממנו רשותו ויעשה העובד כוכבים ומזלות כאילו הוא אורח עמהן וכן אם היו עובדי כוכבים ומזלות רבים משכירין רשותם לישראלים והישראלים מערבין ומותרין וישראל אחד ששכר מן העובד כוכבים ומזלות מערב עם שאר הישראלים ויותרו כלם ואין כל אחד ואחד צריך לשכור מן העובד כוכבים ומזלות: **הלכה י"א**, שתי חצרות זו לפני זו וישראל אחד ועובד כוכבים ומזלות דרים בפנימית וישראל אחר בחיצונה או שהיה ישראל ועובד

לבית דרך פתחים מפני העובד כוכבים ומזלות עד שישכיר שאין רבים נעשים בעירוב כיחיד במקום העובד כוכבים ומזלות: **הלכה ט"ז**, ישראל שהוא מחלל שבת בפרהסיא או שהוא עובד עבודת כוכבים ומזלות הרי הוא כעובד כוכבים ומזלות לכל דבריו ואין מערבין עמו ואינו מבטל רשות אלא שוכרין ממנו כעובד כוכבים ומזלות אבל אם היה מן האפיקורוסין שאין עובדין עבודת כוכבים ומזלות ואין מחללין שבת כגון צדוקין וביתוסין וכל הכופרים בתורה שבעל פה כללו של דבר כל מי שאינו מודה במצות עירוב אין מערבין עמו לפי שאינו מודה בעירוב ואין שוכרין ממנו לפי שאינו כעובד כוכבים ומזלות אבל מבטל הוא רשותו לישראל הכשר וזו היא תקנתו וכן אם היה ישראל אחד כשר וזה הצדוקי בחצר הרי זה אוסר עליו עד שיבטל לו רשותו:"

ומזלות בשבת חוזר האחד ומבטל רשותו לשני ומותר וכן אם מת העובד כוכבים ומזלות בשבת מבטל הישראלי לישראלי האחר ויהיה מותר לטלטל: **הלכה י"ד**, עובד כוכבים ומזלות שהשכיר לעובד כוכבים ומזלות אם אין הראשון יכול להוציא העובד כוכבים ומזלות השני עד שישלים זמן שכירותו שוכרין מזה העובד כוכבים ומזלות השני שהרי נכנס תחת הבעלים ואם יש רשות לראשון להוציא העובד כוכבים ומזלות השוכר ממנו בכל עת שירצה אם לא היה השני עומד ושכרו הישראליים מן הראשון הרי אלו מותרין: **הלכה ט"ו**, חצר שישראלים ועובד כוכבים ומזלות שרויין בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראלי זה לבית ישראלי זה ועשו עירוב דרך חלונות אע"פ שהן מותרין להוציא מבית לבית דרך חלונות הרי הן אסורין להוציא מבית

7. בית יוסף או"ח סימן ש"ע סעיף ב', וז"ל, "ונראה מדברי המרדכי (סי' תקכז) שאפילו יש לו פינה מיוחדת שיש לו בה כליו חשיבא תפיסה והביאו מהר"י קולון בשורש מ"ז. ואף על גב דלגבי גוי המשכיר ביתו לגוי לא מהני שכירות מהמשכיר אלא כשיש לו תפיסה בכל הבית אבל אם אין לו תפיסה אלא בפינה מיוחדת לא שאני התם שאף על פי שאין לו שום כלי בבית יכולין לשכור ממנו מאחר שיש לו רשות להניח שם כליו הילכך בעינן שיהיה לו רשות בכל הבית ואפילו הניח שם כלים כל שאין לו רשות בכל הבית אין שוכרין ממנו דלא פלוג רבנן אבל הכא דבעינן שיהיה לו שם כלים ממש אפילו ביש לו פינה מיוחדת סגי:"

8. שו"ת מהרש"ם חלק ה' סימן ל"ג, וז"ל, "ומ"ש רו"מ אם נכון לשכור מן הקאמיסר/הקצין/ של שר העיר הדבר פשוט שבזה"ז שאין השר גובה שום מס ואין לו שום זכות בבתי העיר ל"מ השכירות ממנו כמבואר מדברי הב"י סי' שצ"א בשם הראשונים וכ"ה בשו"ת נודע בשערים מ"ת סי' ו', ואולם המנהג פשוט בכל תפוצות ישראל לשכור רשות מן הבורגערמייסטיר/ראש העיר/ שיש לו רשות להעמיד אנשי חיל דמלכותא בבתי העיר ואף דלא שכיח במדינתנו שיהיי אנשי חיל בעיירות הקטנות זולת בשעת מלחמה מ"מ הרי הוא ממונה לגבות מס המלך ולהעמיד אנשי חיל המלך וכיון שביד המלך לעשות מלחמה או להעמיד אנשי חילו בכל מקום ובכל עת שירצה הרי שכירו ולקיטו שוכרין ג"כ ממנו וגם מן הפאליציא/המשטרה/ יוכלו לשכור דגם שכירו דשכירו שוכרים ממנו כמ"ש בש"ע ."

9. חתם סופר או"ח סימן צ"ב, וז"ל, "הנה גוף הדין בה"ה פ"ב מה' עירובין [ה"י] בשם רשב"א, ודברי רשב"א הם בס' עבודת הקודש שער ה' סי' ג' וז"ל, אבל ישראל שהשאל או שהשכיר ביתו לעכו"ם אינו אוסר שלא השאל והשכיר לו ע"ד שיאסר עליו, ועוד שאין דרכו של ישראל להשאל ולהשכיר לגוי עכ"ל. ולכאורה ב' הטעמים צריכים, דלטעם הראשון שלא השאל ע"מ שיאסר עליו קשה, אטו בדידי תלי מלתא, הלא חז"ל גזרו שמא ילמד ממעשיו ע"כ הכבידו עליו דירתו עם הגוי שיהיה צריך להשכיר לו ויאמר כשפים הוא עושה לי, וא"כ מה לי ברצון של ישראל שאינו משאל לו ע"מ שיאסור עליו, על כרחו יאסר עליו כדי שיצטרך לשכור ממנו, וע"כ נ"ל דעיקור אועוד סמוך, שאין דרכו של

ישראל להשאל או להשכיר ביתו לנכרי ומילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן שמא ילמד ממעשיו של גוי, ורק משום לא פלוג דסתם גזרו ולזה די במה שמשאיר לו תפיסת יד בבית להעמיד כלי שם כדי שלא יאסור עליו, זהו מה שני"ל: והנה צריכים לחקור מאיזה טעם החליט רשב"א שאין דרך להשאל ולהשכיר ביתו לנכרי, לכאורה י"ל כי בעו"ה המה אדוני הארץ ומתהלכים ברחבה ואנחנו גולים וסורים וצדו צעדינו מלכת ברחובותינו והמה הולכי ברחבה ומהיכי תיתי יצטרך גוי לשאול או להשכיר מישראל, וא"כ במכירה נהפוך הוא כי בעו"ה מטה יד ישראל ומוכרים לנכרים כי רמה ידם ושפיר הוה בכלל גזירה: אך י"ל איפכא, דודאי עיקור תיקון חז"ל שלא

ילמוד ממעשיו היי בימים קדמונים והישראלים שרוים על אדמותיהם ואין נכרי שכיח ביניהם ואם יתערבו עמהם ילמוד ממעשיו ע"כ החמירו שצריך להשכיר ממנו, אבל בעו"ה בחוץ לארץ שנתפזרנו ביניהם ובלאה"נ יתערבו בגוים לא שייך כ"כ הך גזירה, אלא דבר שנאסר במנין לא בטל, ועיין סברא זו בתוס' פ' איזהו נשך ע"ב ד"ה תשיך וכו', וכיון שכן ובארץ ישראל אסור להשכיר להם בתים, א"כ שאלה ושכירות לא שכיחי א"כ ה"ה מכירה דאסור ליתן להם חני

10. ריב"ש סימן תכ"ז, וז"ל,

"אשר שאלת בענין הערוב, אשר קנייתם רשות חצי העיר, שהיא מאדון אחד, מן הממונה שלו אם צריך לחי או קורה למבוי או אם די בקניית הרשות וכן, אם צריך ערוב מאחר שקנייתם כבר הרשויות, מאדון העיר?

דע שאין מבוי נתר ע"י שתוף וערוב, כי אם אחר היות לו ההכשר הראוי, במחיצותיו. והכשר המחיצות לחוד, והשתוף והערוב לחוד. ותחלה, צריך להכשירו במחיצות. ובהכשר המחיצות, יש חלוקים הרבה לפי תכונת המבוי, וענינו. כי יש מבוי, שדי לו בלחי או קורה מצד אחד. וזהו המבוי הסתום מגי רוחותיו, שנותן הלחי או הקורה ברוח הדי. ויש מבוי שאין די לו בזה, והוא המפולש לר"ה משני ראשיו. ובה יש מחלוקת בין הפוסקים. כי הרב אלפסי ז"ל והר"ם ז"ל פסקו כרב שפסק בפ"ק דערובין (ו'): כת"ק דחנניה, דבעי צורת פתח מכאן, ולחי או קורה מכאן. והרשב"א ז"ל פסק כשמואל, שפסק כחנניה, אליבא דב"ה דלא סגי בצורת פתח מצד אחד, ולחי או קורה מצד אחד אלא בעי דלת מכאן, ולחי או קורה מכאן. ויש מבואות, שצריך לחלק בהן אם דינן כסתום, ואם דינן כמפולש כפי ענין תכונתם ואיכותם. כמו מבוי עקום, עשוי כמין ג"ם ומפולש משני ראשיו, לרשות הרבים. וכמו מבוי העשוי כמין ח', ומפולש משני ראשיו לר"ה. וכמו מבוי עשוי כנדל והוא שרץ מרבה רגלים. וכל אחד מאלה המבואות הנזכרים, חלוקים להכשרם ולא אוכל עתה לבאר דין כל אחד ואחד, כי יהיה אריכות גדול. אבל אין שום מבוי, ואפילו הסתום משלש רוחותיו, שלא יהיה צריך לכל הפחות לחי או קורה, ברוח הרביעי, המפולש לר"ה. ואין השתוף והערוב, ולא קניית רשות, מתירו. כמו שאמרו בפ"ק דערובין (י"ב): וכי כבר עושה אותו רה"י? כבר עושה אותו ר"ה? אלא שאף אחרי היות המבוי נכשר בלחי או קורה למבוי שדי לו בזה או בצורת פתח או בדלת, למבוי שצריך זה עדיין צריך שתוף. שהרי אפי' החצר שיש לה ד' מחיצות גמורות, צריך שיערבו בני הבתים אשר בחצר. וזה מתקנת שלמה ובית דינו. כמו שאמרו בפ' עושין פסין (כ"א): שלמה תקן ערובין וידיים. ולכן, עכ"פ

בארץ, וא"כ כיון שתחילת איסור בא"י הי' אשאלה והוא הדין אמכירה, גם בחוץ לארץ לא יאסר: ומ"מ אין נ"ל קולא זו, דמ"מ עיקור עיקר דברי הרשב"א בנוים על סברא קמיתא דמייתי הרב המגיד דלא השאיל לו ע"מ לאסור עליו דירתו, וזה לא שייך במוכר דלא בדעתו לחוד תלי' כי אם גם בדעת קונה וכעין שכתבו תוס' בכתובות מ"ז ע"ב ד"ה שלא וכו' שלא בדעת הקונה לבד תלוי כי אם גם בדעת מקנה וה"ה הכא בהיפוך, ע"כ לא נ"ל להתיר: "

צריך להכשיר תחלה, המבוי שלכם, בלחי או קורה, ודי בזה אם אינו מפולש לר"ה, כי אם מרוח אחת. ואח"כ יש לכם להשתתף, ולעשות ערוב במבוי. ומה שקנייתם הרשות מן האדון, אינו מועיל אם אין לכם ערוב. שהרי אפי' יהיה רשות הכותים שלכם, הרי הישראלים אוסרים כל א' על חברו כיון שלא ערבו. ואין לומר שכל שיקנה א' מהם, רשות כל הישראלים, מן האדון שלא יהא צריך ערוב, לפי שהאחרים יהיו אורחים לגביה. שהרי רבים אינם נעשים אורחים אצל יחיד. כמו שמפורש בפ' הדר (ס"ט): חד לגבי חמשא, הוי אורח. חמשא לגבי חד, לא הוי אורחים. ולכן עכ"פ, יש לכם להכשיר המבוי, בהכשר המחיצות. ואחר כן, להכשיר הדיורין לשתפם בערוב. ואף לגבי רשות הכותים, יש לעיין אם אותה קניה שעשיתם, מועלת? שהרי אע"פ שיש לאדון איזה מס על אנשיו, אינו יכול להשכיר רשותם. שהרי מן הדין אינו יכול לסלקם. ואפי' היו הבתים שלו, והשכירם לאחרים כל שאינו יכול לסלקם, אינו מועיל שכירות, שיעשה הוא מן הרשות. כדאמרינן בפ' הדר (ס"ה): רבי שמעון [בן לקיש], ותלמידיו דר' חנינא איקלעו לההוא פונדק. דלא הוה שוכר, והוה משכיר. אמרי מהו למיגר מיניה? היכא דלא מצי מסלק ליה, לא תבעי לך דהא לא מצי מסלק ליה. כי תבעי לך דמצי מסלק ליה. כיון דמצי מסלק ליה, אגרינן מיניה; או דלמא השתא מיהא, הא לא סלקיה? אמר להו, רבי שמעון נשכור ולכשנלך אצל רבותינו שבדרום, נשאל להם. אתו ושאלו לרבי אפס. אמר להם יפה עשיתם ששכרתם. הנה בכאן, שכל דלא מצי משכיר לסלק השוכר, אינו יכול להשכיר הרשות. בנדון זה ודאי אין יכול לסלק מן הדין, הכותים ההם מבתיהם, אלא שיש ללמד זכות על זה, ממ"ש הרשב"א ז"ל שאפילו לא היה משכיר יכול לסלקו אם היה במה שהשכיר, שום תפיסת יד, שהיו לו קצת כלים או אפי' אין לו, אלא שיש לו רשות להניח שם, שום כלים שוכרין אפי' מן המשכיר שאינו גרוע משכירו ולקיטו עכ"ל. וא"כ בנדון זה, י"ל שכיון שדבר ידוע, שהאדון יכול להניח כלים בבתי אנשיו, ואין מוחה בידו; ואין זה שלא

כדון, שכן נהגו א"כ לא גרע משכירו ולקיסו. ויכול להשכיר הרשות כדאמרי (שם ס"ג): בעובדא דהמן בר רסתק, שלא היה רוצה להשכיר. ואמרו ליזיל חד מינייהו, ונשאל מיניה דוכתא, וניתב ביה מידי. והוה ליה כשכירו ולקיסו. ואחרי כי מה שאוסר הכותי, אינו מן הדין. שהרי דירת הכותי, אינה חשובה דירה. אלא משום גזרה כדי שלא ישכינו כותי עמהן, שלא ילמדו ממעשיו. וגם ענין הערוב עצמו, דרבנן. ואמרו (שם מ"ו) הלכה כדברי המיקל, בערוב. בזה יש לדון להקל, בענין זה לענין שיוכל האדון להשכיר רשות הכותים; והממונה שלו, כמהו. שהרי גם הממונה יוכל מטעמו, להניח כלי האדון בביתם. וא"כ, חזר הוא להיות בעד האדון, ומטעמו, כמו שכירו, ולקיסו של כל או"א. ועוד יש טעם אחר, להתיר קניית הרשות מן האדון. כי ידוע כי דרך הרבים היא לעולם לאדון; לשנותה כמו שירצה, ולתת לבעלי הבתים דרך מצד אחר. א"כ, הרי יכול לסלק

הכותים מן המבוי; ר"ל מן הדרך ההוא. וכיון שיכול לסלקם, הרי יכול להקנות הרשות. כמו שאמר רבי אפס יפה עשיתם ששכרתם. אלא שטעם זה לא יספיק, להכניס ולהוציא מן המבוי, לבתי הכותים. כיון שאין אנו מתירין, אלא מפני רשות האדון במבוי ולא בבתיים הפתוחים לו דהו"ל כבטול רשות חצרו, ורשות ביתו לא בטל. אבל מבתי היהודים למבוי, מותרין הם. כיון שקנו רשות ממי שהדרכים שלו. ויכול לסלק בני המבוי מן הדרך ההוא, ולתת להם דרך מצד אחר. אבל הטעם הראשון מספיק אפילו להכניס ולהוציא מן המבוי, לבתי הכותים. ומ"מ טוב לכם להשמר, שלא להכניס ולהוציא לבתי הכותים רק מבתי היהודים, זה לזה דרך המבוי. ולזה יספיקו שני הטעמים שכתבתי ובכל זה, היה ראוי להאריך ולדקדק. ולבאר מה שבו מן הקושיות, ובמה יתורצו, ויתישבו, ולהביא ראיות על הכל אלא שלהאריך אין פנאי עתה."

11. אבקת רוכל סימן מ"ז, וז"ל, "וכי"פ הריב"ש בתשובת שאלה באותה קנייה שקניתם יש לעיין אם תועיל דאע"ג דאית לאדון מס על אנשיו אינו יכול לסלקם מביתם וא"כ איך ישכיר או ימכור רשותם שהרי אפילו אם יהיו הבתים שלו והשכירם כל שאינו יכול לסלקם אין מועיל מה שימכור כדאיתא בפרק הדר בעובדא דרשב"ל ותלמידי דר' חנינא דאיכליעו לפונדק כו' יראה מאותו מעשה שכל שאינו יכול לסלק אין משכיר רשות האחרי' ובנדון שלפנינו ודאי אין האדון יכול לסלקם מבתיים מן הדין אלא שיש ללמד זכות ממה שאמר הרשב"א שאם היה למשכיר שום תפיס' יד באותם הבתים כגון שיהיו לו כלים או שיש לו רשות להניחם שם אפילו לא הניחם שוכרין אפילו מן המשכיר אע"פ שאין לו כח מן הדין לסלקם לפי שאינו גרוע משכירו ולקיסו יצחק בר ששת. הרי מבואר מדבריו שאע"פ שאין הבית מן השר מאחר שיש לו רשות להניח הכלים שם יכול להשכיר לפי שלשונו כולל גם לשר שאין הבית שלו שכך התחלת תשובתו אפילו אם יהיו הבתים שלו פ"י לא מיבעיא אם אין הבתים שלו אלא אפילו הבתים שלו אין מועיל וחזר לשתי החלוקות וכתב על שתיהם אלא שיש ללמד זכות כו' ועוד שלא חילק בסוף התשובה דה"ל ודוקא אם הבתים שלו."

12. תשובות הרשב"א חלק ה' סימן ד'-ו', וז"ל,

ליה בזוזי. אלא כל היכא דמצי מסלק ליה. כלומר דהגיע זמן השכירות, (וכפרש"י שם), או שאינו שוכר לזמן, אלא כל זמן שירצה לסלקו יסלקנו, וכל שהשכיר אצל אחרים אין לך סילוק גדול מזה. אבל כל שאינו יכול לסלקו עד שיתן לו דמים, אין שוכרין ממנו, דמ"מ עדיין לא נסתלק, ועיקר שוכר הוא. וכ"ש שהגזבר אינו רשאי לסלקו בזרוע, דמוראת מלכות עליו, ולא שאנו צריכין לכך. אלא אפילו מן המלך בעצמו אין שוכרין, דדינא דמלכותא דינא. וגזלנותא, לאו דינא. **סימן ה'**, ומה שאמרת דעל השכירות בע"כ, אין לחוש; איני יודע אם על המשכיר אתה מתכוין? שאם על הנשכר אתה אומר, זוהי שאמרת דאין שוכרין אלא מיד מי שהוא העיקר, או מיד איש אשתו ושכירו ולקיסו. ומכל מקום, על השכירות שלא מדעתו, כך אני

ישאלת עיר של רבים, שדלתותיה נעולות בלילה, שמערבים את כולה בשיור. מהו לשכור בתי א"י כולם מגזבר העיר, שלא מדעת בעלי הדירות מי אמרינן כיון דאין שוכרין מן המשכיר, היכא דלא מצי מסלק ליה בזוזי, אע"ג דגוף הקרקע של משכיר, הי"נ לא שנא, אע"פ שהעיר למלך. א"ד כיון דבידו מצי לסלוקינהו אפילו שלא כדון, הוה ליה כמשכיר דמצי לסלוקי בזוזי לשוכר, ומותר. ועל השכירות בעל כרחו, ליכא למיחש, דהא אשתו של א"י משכרת שלא מדעת בעלה, כלומר אפ"י בע"כ. דאי לא, מאי שנא אשתו, אפ"י שכירו ולקיסו? תשובה נ"ל ברור, שאין שוכרין מן הגזבר, דאין דאמרינן וכו' לסלקו, שלא מן הדין, אלא בדין שהקרקע אינה נגזלת, ושל בעלים היא ולא של גזלן. והתם נמי, בפי הדר (דף סה:), ל"ג כל היכא דמסלק

מפרש, דאפילו בקשו ממנו לשכור, ולא רצה, שוכרין מיד אשתו, ואפילו משכירו ולקיטו. וכמעשה הטורזינא דפרק חלון (דף פ) שלא מדעתו, ואפי' מוחה; קאמר. מדאקשי על נשים שעירבו, ונשתתפו שלא מדעת בעליהם, אין עירובן עירוב, ואין שיתופן שיתוף. ואוקימנא ההיא כשאין חצרו אוסרת. אבל באוסרת, מערבין ומשתתפין, אפילו שלא לשכור, שלא לסתור דברים של שמואל, דאמר בני מבוי נכנסין לביתו, ולוקחין ממנו שיתופו, בע"כ. אלמא שלא מדעתו, אפילו בע"כ קאמר. ואשתו דנקט, ה"ה אפי' שכירו ולקיטו, דמאי שנא. ותדע לך, מדאמר בפרק הדר (דף סג:), בעובדא דהמן בר ריסתק הוה דר במבואה. ואמרו ליה אוגר לן רשות; ולא אגר להו. ואמר רבא ליזיל חד מינייהו ולשאיל מיניה דוכתא, וליתבי מידי התם, דהו"ל שכירו ולקיטו. ואמר רב יהודה אמר שמואל

אפילו שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו. כלומר וכשם ששכירו ולקיטו של ישראל נותן את עירובו כבעל הבית, ודיו. כך באינו יהודי ששכירו ולקיטו משכיר כבע"ה, ודיו. ואע"פ שרש"י ז"ל לא פי' כן. **סימן ו'**, ולענין שכירות מגזבר המלך הדר בשכונתם, כדי להתיר את מבואות השכונה ע"י השכירות. ונסתפק לכם, אם אתם צריכים לשכור בכל פעם שיתחלף הגזבר, אם לא? תשובה מסתברא לי, שאין אתם צריכים, אלא כל ששכרתם ממנו לשנה, או שתים, או יותר. אעפ"י שנתחלף הגזבר, מותרים אתם באותו שכירות ראשון, עד הזמן ששכרתם ממנו, לפי שגזבר המלך כמלך. והשוכר ממנו, כשוכר מהמלך, והשכירות נופלת יהיה לכיס המלך. ואפילו בשכירו ולקיטו נראה כן. שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר, אלא להקל. וכ"ש בגזבר המלך, כמו שאמרנו."

13. שו"ת הרא"ש כלל כ"א סימן ד', וז"ל,

"ומה ששאלת: אי מהני עירוב בבור; מילתא דפשיטא היא. אם החצרות פתוחות זו לזו בפתח, או שיש חלון רחב ד' על ד' מחצר לחצר למטה מעשרה טפחים, או מבית לבית אפילו למעלה מעשרה, שיכולין לערב, מותרין למלאות מן הבור. אבל אם אין פתח, או חלון, ביניהם, אין יכולין לערב. ואם הבור בינו לבין הכותי, אפילו אין פתח וחלון ביניהם, מותרין, דלכולי עלמא דירת כותי לא שמה דירה (ערובין סב), וחצרו של כותי הרי הוא כדיר של בהמה. ואין הכותי אוסר אלא היכא ששני ישראלים דרים בחצר, או במבוי, והכותי דר עמהם, משום גזרה שמא ילמד ממעשיו; וכותי לא מוגר, משום דחייש לכשפים. אבל

ישראל וכותי הדרים בשני חצרים ופתח ביניהם, מותר להוציא מחצרו של כותי לחצרו של ישראל. ואפי' שני ישראלים דרים בחצר, אין הכותי אוסר עליהם, כיון שאין לו דריסת הרגל עליהם; כי לעולם אין הכותי אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרים זה על זה. ואע"פ שיש פתח ביניכם ובין רבי מנחם, כיון שאין רבי מנחם אוסר עליכם אם לא ערב עמכם. וגם אם ערב עמכם, אין רשות הכותי אוסרת עליכם, דדוקא ישראל וכותי בפנימית וישראל בחיצונה, דיש לכותי דריסת הרגל בחיצונה, אוסר; אבל במקום שאין לו דריסת הרגל, אינו אוסר. ושלוס, אביך אשר."

14. ב"ח או"ח סימן שצ"א, וז"ל, "וקצת נראה דגם הרשב"א מחלק בין מבואות

העיר לבתי הא"י שהרי כתב דקניית הרשות מגזבר המלך מועיל כמ"ש ב"י בסימן שפב וזה סותר למ"ש בתשובה זו ע"ד הפרש שאין קניית הרשות ממנו מועיל ובע"כ דגזבר מיירי בקניית רשות מבואות העיר דמועיל ובפרש קאמר דאינו מועיל לקנות רשות מבתי הא"י שבעיר להכניס ולהוציא מהם כדמוכח להדיא באותה תשובה גם מ"ש רבינו דאין מספיק במה שישכור משר העיר וכמ"ש מהר"ם וכן מ"ש הסמ"ג בשם בה"ג היינו כשישכור הרשות להוציא ולהכניס לבתי הכותי אינו מועיל אבל לשכור הרשות שמבואות העיר להוציא להכניס לבתי ישראל מזה לזה דרך המבוי בזה לבד מהני השכירות מאדון העיר או משכירו או משכירו דשכירו והכי נקטינן."